

Mihály János

**Lövéte az első világháború
éveiben (1914–1918)**

LÖVÉTEI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 6.

Mihály János

**Lövéte az első világháború éveiben
(1914–1918)**

Udvarhelyszék Kulturális Egyesület
Székelyudvarhely, 2010

A kiadvány kézírata Kákonyi András
(Maglód, Magyarország) támogatásának köszönhetően
készülhetett el.

A nyomdai munkálatok költségeit Lövete Helyi Tanácsa fedezte.

Borító: Mihály János
Archív fotók: Egyed&Mihály Archívum, Mag István
Román fordítás: Szekeres Attila István
Angol fordítás: Novák Melinda
Olvasószerkesztés és korrektúra: P. Buzogány Árpád

Nyomdai előkészítés: Pro-Print Kiadó Kft., Csíkszereda
Nyomdai munkálatok: TIPOGRAPHIC, Csíkszereda

ISBN: 978-973-1879-10-9

© Mihály János, 2010

Minden jog fenntartva!

A Lövetei Helytörténeti Füzetek sorozatban eddig megjelent:

1. Mihály János: *A lövetei Kisboldogasszony plébániatemplom*
 2. Mihály János: *Kirulyfürdő és környéke*
 3. Mihály János: *Lövete 1848-1849-ben*
 4. Mihály János: *Ábel a lövetei rengetegben*
 5. Mihály János: *A lövetei vaskőbányászat rövid története*
- (A kiadványokra vonatkozóan további információk találhatóak a
www.lovete.ro honlapon)

Bevezető

Az első világháborúról (a „nagy háborúról”), amely lényegében a korabeli gyarmat- és érdekeltségrendszer újrafelosztásáért indult, könyvtárnyi szakirodalom áll az érdeklődők rendelkezésére. Az elmúlt kilenc évtized alatt számos részletkérdés tisztázódott, s a négy háborús év eseményeiről sokan megpróbáltak minél átfogóbb képet rajzolni. A magyar történetírás is letette a maga kötetait a tudomány asztalára (lásd: *A világháború 1914-1918, különös tekintettel Magyarországra és a magyar csapatok szereplésére* című tízkötetes munkát vagy Galántai József: *Magyarország az első világháborúban, 1914-1918*. Bp., 1974, és *Az első világháború*. Bp., 1980, Ormos Mária: *Magyarország a két világháborúban 1914-1945*. Debrecen, 1998, valamint legújabban *Magyarország az első világháborúban*. Főszerkesztő: Szijj Jolán. Szerkesztette: Ravasz István. Bp., 2000.). Ezek a művek azonban a nagyvilág, vagy az országos események minél átfogóbb politika-, had- és diplomáciatörténeti ismertetését nyújtják elsősorban, s bennük hiába keressük a mikrorégiók (kisebb tájegységek) korabeli történéseit.

Egy-egy település első világháborús történetének elsőrendű forrásai a római katolikus plébániák levéltárában fellelhető „háztörténetek”, ún. *Historia Domus*-ok (a továbbiakban HD.), amelyekben legtöbbször megtalálhatók a világ-, vagy az országos események rövid ismertetése mellett a háború négy évének helyi történései is, kisebb-nagyobb részletességgel, időrendi sorrendben. Természetesen az azt vezető helybéli plébános „szemüvegén” keresztül, vagyis az ő érték- és szempontrendszerének megfelelően.

A lövétei római katolikus egyházközség *historia domusa* is fontos forrása a világháború lokális történéseit illetően. Éppen ezért az újabb, immár a 6. helytörténeti füzetünk tartama, a Kis-Homoród menti Lövete község (régén Udvarhely vármegye,

ma Hargita megye) egykori plébánosának, Péter Jánosnak (szül. 1881, Székelydobó – megh. 1954. febr. 17., Székelyudvarhely) a korabeli följegyzéseire épül elsősorban.

A négy háborús év árnyaltabb bemutatása érdekében nem tekinthetünk el a háborút megelőző évtized és az azt lezáró igazságtalan békerendszer, valamint Lövéte háborús embervesztésének rövid ismertetésétől sem, ugyanis véleményünk szerint ezek nemcsak szükségszerűen kiegészítik, hanem színe-sebbé is teszik írásunkat.

A szerző

Lövéte az első világháború küszöbén

Lövéte a XIX. század közepén a két Homoród mente legnépesebb községének számított. Népessége a későbbi évtizedekben is tovább növekedett (a lakosság szaporodása az 1880 és 1900 közötti periódusban 12, 2%-os volt, magasabb, mint az Udvarhely megyei átlag). A nagyarányú népességnövekedés, a vagyoni tagozódás felgyorsulása, a nyomasztóbbá váló és a megélhetést súlyosbító földhiány s az ehhez szükségszerűen kötődő földéhség a lakosságot „többletmunka vállalására” kényszerítette. Ennek feltételei részint helyben adottak voltak, ugyanis XIX. században a székelyföldi vasbányászat és vasgyártás súlypontja a Kis-Homoród völgyébe, Lövéte határába tevődött át (Szentkeresztbánya).

*Lövéte (Udvarhely vm.) népessége anyanyelv szerint
1880–1910.*

Anyanyelv	1880. év	1910. év
Magyar	2 305	3 389
Román	44	13
Német	88	30
Egyéb	137	2
<i>Összesen</i>	<i>2 574</i>	<i>3 434</i>

Forrás: KSH. 1994. Bp. Erdély településeinek nemzetiségi (anyanyelvi) megoszlása (1850-1941). 516-517.

A szentkeresztbányai vasgyár létével főleg a község szegényebb sorsú férfilakosságának megélhetése függött össze, akiknek a vaskő-, mészkő-, késztermékek- és gyár körüli fuvarozások, a favágás és egyéb napszámos munkák évenként, különösen télen biztosítottak megélhetést. Ők játszották a főszere-

pet a szénégetéshez szükséges nagy mennyiségű faanyag kitermelésében, valamint a vasércbányászati munkákban is. Nyári időszakban a bánya- és kohómunka azonban csak mellékkeresetet jelentett az erre vállalkozók többségének, ugyanis a család többi tagja a soron lévő mezőgazdasági műveletet végezte a néhány holdas, megélhetést nem vagy éppen csak biztosító törpebirtokon. „A férfiak faragó és bányamunkára (...) járnak kenyérért.” – olvashatjuk a korabeli sajtóban. „A fejr ifjú cseléd szolgálattal nő fel városokban. A jobb módúak is favágó, fűrész vagy útmunkával vannak elfoglalva, télen és nyáron távol a falutól az erdei kaszálókon és erdőkben, mert a mező kevés. A gyermekes asszony van otthon az apró gyermekkel, vagy pedig az egész háznép felköltözött több-kevesebb időre az erdőkebe.” (Székely-Udvarhely. 1903. 15. szám, 4.)

A „mező kevéssége”, a megélhetési lehetőség szűk volta következtében már az 1900-as évek elejétől kezdve egészen a világháború kitöréséig Lovéte lakói közül is sokan vándoroltak ki Amerikába, akiknek egy részük végleg ott is maradt, oda honosodtak. De Romániába is sokan mentek átmeneti keresetre, különösen a nők, akik közül többen végleg ott maradtak, ott mentek férjhez.

A lakosság békés mindennapjait, „belbékéjét” az első világháború előtti évtizedekben, többi székelyföldi községhez hasonlóan, elsősorban a választások alkalmával felszínre törő helyi „politikai” viták, a közbirtokossági arányjogok adása-vevése, az új erdészeti törvények (a közerdők erdészeti kezelés alá kerülése) és az arányosítás körüli bonyodalmak borzolták fel. Az utóbbi hosszú időn keresztül (1923-ig) szinte mindennapos téma volt a nagyközségben. Az arányjogok csoportosítása és összevásárlása a tehetősebb, gazdagabb kül- vagy helyi birtokosok által, akár kisebb-nagyobb visszaélések árán is, valósággal „megmérgezte” a lakosság amúgy csendes hétköznapjait. 1906-ban a közbirtokosságnak még sikerült néhányuktól (Ugron Gábor, Dr. Kassai Albert és Tankó Péter) annak idején egy pár koronával, pohár pálinkával összevásárolt több száz holdat

kitevő arányjogaikat „holdanként 120 koronájával megváltani”, hogy „Lövete határa ne csonkuljon, s ott idegennek befolyása ne legyen”, de 1907-ben az addig egységes tulajdonközösség felbomlása mégis bekövetkezett. Ebben az évben az erdők erdészeti kezelés alá vevésének hátrányaival (büntetések, nagy kezelési költségek stb.) riogatott, kisebb illetményekkel rendelkező helyi arányjogtulajdonosok egy része a közösből való kiszakítás mellett döntött. Ennek érdekében egyesítették az arányjogaikat (mivel csak 100 holdon felüli birtokot lehetett a közösből kiszakítani) s azt néhány falustársukra telekkönyvezették (id. Bencze Lőrinc, id. Mag János, Szikszai András, Mihály Lajos Szócs), s részüket így magántulajdonná alakítva a közöstől elkülönítették. Végül is a falu 1908-ban nem két, hanem három pártra szakadt (Közösbenmaradt birtokosság, Csoportbirtokosság, Bükkaljai birtokosság).

Az arányjogok, erdők többszöri eladása-vevése, újraarányosítása stb. a többségi szegényebb sorsú lakosságnak „megmérhetetlen” anyagi veszteséget okozott és sértett minden jóérzésű helyi lakost. 1909 folyamán szervezkedni is kezdtek a vásár megsemmisítéséért és panaszukkal a vármegye alispánjához, dr. Sebesi Jánoshoz fordultak tanácsért. Az alispán, bár biztatta a panaszosokat, nem segíthette „becsületes törekvésük érvényesülését”, mert mint utóbb kiderült, ő is haszonélvezője volt a lövétei erdővásárnak (H. D. 57–66.).

A következő évek eseményei egy időre felfüggesztették az arányjogok adása-vevése okozta feszültségeket, s a község lakóit nem a széthúzásra, hanem az összetartásra ösztönözték.

Az 1913. évi földcsuszamlás

Egy évvel a „nagy háború” előtt, 1913. július 13-ra virradólag a községet nagy csapás érte. A korábbi esős évek (1911, 1912, 1913 első fele), hónapok következtében, határában a talaj megmozdult s „Katy taván kívül a Kőszírt mintegy 80 m. hossz-

és 10- 12m. magasságban leszakadt. A szó szoros értelemben egyenesen besülyedt a földbe. Ez júl. 13.-ra virradólag éjjel tájban történt. Nagy zivatar, menydörgés és villámlás volt.” Péter János plébános a súlyos természeti katasztrófáról még az alábbiakat jegyezte fel: „Reggel szt. mise után mentem magam is mezei munkára. Távrolról bámultuk az omlást. Akik az omlás tövében dolgoztak, déltájban már eljöttek onnan, mert a talaj egyik helyen behorpadt, másik helyen pedig feldomborodott. Az ott dolgozás életveszélyes lett. Délután 4 óra tájban a község között is mutatkoztak a veszélyes jelek. „Feltő” vagy „Feltőt” telkén egy csunya meredek ut volt. A meredek csucspontja körülbelől a 80 méteres szakadás közepén lehetett a csuszamlás fócusától 400-500 méternyire délre; az ut közepe repedezni kezdett s az épületek is recsegtek-ropogtak. – Erre a honlévők, kik észrevették, a harangot félreverték s a határról haza rohantunk. Első munka volt a megmenteni valók eltakarítása. A tömeget rendeztük s a veszélyeztetett házak és istállókból mindent biztos helyre, felügyelet alá helyeztünk. A távollevők házait is biztos emberek jelenlétében felnyitottuk s minden hasznavehető dolgot kiszedtünk s elrendeztünk. Sietni kellett, mert a pusztulás percről-percre fenyegetőbb mérvben gyarapodott. Ekkor a nagyobb veszélybe lévő házak fedélszetét – cserép – szedtük le. Éjjel sorra örködtünk az omladozó házak körül. Reggelre megjött az érdekes hatósági rendelet: „a sülyedés területén egy épületre sem szabad felmenni, hogy a cserepet leszedjék, mert életveszélyes.” Saját felügyeletem mellett és felelősségemre – a rendelet ellenére – minden épületről leszedtük a födelet. Ezekben kár nem esett. Kilenczvennégy gazdának a belsősége omlott össze. A kőházak mind összemettek. Az istalók és csürök – mert fából voltak – megmaradtak.”

[...]

„A Feltőt telke az öregek szájhagyománya szerint vagy 200 év előtt szintén elcsuszott. Ez a csuszás a második felvonása tehát a darabnak. A csuszás magyarázata ez: A parajdi nagy só-ér pontosan a csuszás területe alatt ágazik át Lövétére. Tehát

alól sórétég van. Erről mindig meg lehet győződni. – A beszakadt kőszikla fölött hatalmas területű síkság – a láz – terül el. Erről a területről a fölösleges vízmennyiség mind a csuszott területre, illetve terület alá szűrődött be a szikla tövénél, egész hosszában. Hisz beljebb egy nagy tó volt: Katy tava. Különben is az egész forrásos és sok helyen süppedékes terület volt. A sok eső folytán a víz még nagyobb mennyiségben összegyűlt, a sórétégből is sokat feloldott s így a szikla talpánál hézag támadt. A nagy tömeg így besüppedt függőlegesen s mint egy óriási ék, az előtte lévő földtömeget eltolta a helyéről. Ez az omlás nem az utolsó volt. – Isten őrizen, de ezt az utókor ismerni fogja. Illetve csak ő érzi, mi már nem.” (H. D. 67-68.)

Ugron János főispán távirati intézkedésére a belügyminiszter Gyulafehérvárról egy század utászt rendelt Lövéterre, hogy a földcsuszamlás következtében a Kis-Homoród vízelzáródását – melytől komolyan tartani lehetett – megakadályozzák. A főispán maga is a helyszínre utazott, hogy személyesen győződjék meg a tennivalókról. Vele együtt megjelent a helyszínen még Dr. Paál Árpád főjegyző, alispánhelyettes és Leichtner Gyula főmérnök, az állami építészeti hivatal főnöke és Török Zsigmond királyi mérnök is.

Az utászok, akiket községi lakosai közmunkával segítettek, nyomban a vízmentesítési munkálatokhoz fogtak, ugyanakkor a földcsuszamlás nyomán keletkezett károkat Elekes Nándor községi jegyző egy bizottsággal összeírta, a község lakosságát ért kár összegét 362.200 koronában állapítva meg (*Udvarhelyi Híradó*, 1913. július 27.).

A főispán közbenjárására a földművelési miniszter Treitz Péter főagrárgeológust küldte ki a helyszínre, aki az „észleletéről”, azaz a lövétei földcsuszamlásról a következő jelentést adta ki:

„A hegyomlás a völgy nyugati lejtőjén a község északi végén történt. A mozgó föld területe körülbelül 1 négyszögöl klm. (1100 m. hosszú és 900 m széles). A Pokol-láz hegyhát 877 m. magas fensikjét mintegy 50-80 m. vastag andezittufa és brezsia

réteg sor borítja, mely kék palás anyagra települt rá. A palás anyag alatt sötömb van. A patak partján épült malom alapozásakor a sóréteget feltárták. A Pokol-láz hegyfensíkja 4 1/2 négyszögöl klm. kiterjedésű s dél felé lejt, úgy hogy a fennsíkra hulló csapadékoknak nagyrésze Lövete fölött a Kishomoród patakba folyik le. A víz a laza tufa és konglomerát rétegeken átszüremkedik s a kék agyagréteg felszínén gyülik össze, s a hegyoldalon számos bő vizű forrásban ömlik a lejtőre. Ezek a források a közvetlen okozói a hegyomlásnak. Az idei, valamint a mult évi rendkívüli nagytömegű csapadék a források vizét megszorította; a régi föld alatti vízvezető csatornák nem voltak képesek ezt a nagytömegű vizet levezetni, s a víz az egész lejtő általajában elterjedt, az alsó rétegeket átítatta.

A nedves földréteg lassan lefelé mozgott, ezáltal a felső tufa és breccia réteg elvesztette természetes támaszát s belőle egy óriási nagy tömzs (100-200 m. hosszú 50 m. magas s 50 m. széles kőtömeg) leszakadt s ráesett a mozgó földtömegre. Ez a nagy súly hirtelen megindította a már mozgásban levő földet, mozgását meggyorsította.” (Székely-Udvarhely, 1913. aug. 16.)

A földcsuszamlás következtében összedőlt házakat ugyanazon a helyen már nem lehetett többé felépíteni. A kilakoltatott lakosság számára a Kis-Homoród patak magasabb teraszán, a község északi végén, a Szentegyházásfalura vezető állami út két oldalán (kisajátítás és felparcellázás után) mértek ki új, építkezésre alkalmas telkeket. A hajléktalanná váltak a Pós hegye alatt 1914-ben már megfeszített erővel építkeztek. Ugyanakkor Ugron János főispán, a helyi plébános segítségével, akciót indított egy székely telep létesítésére, a Magyar Földhitel Intézet Bun (Kis-Küküllő vm.) községben fekvő birtokaira. Került is 31 kitelepülni akaró család, de az izgalmas háborús hírek miatt a kitelepítés a buni birtokokra félbemaradt (H. D. 69.). A község életében pedig egy békés fejlődésnek s viszonylag csendes korszaknak (1867-1914) a világháború kitörésével vége szakadt.

A nagy háború első két éve (1914–1916)

1914. június 28-án Szarajevóban meggyilkolták a Habsburg-dinasztia trónörökösét, Ferenc Ferdinándot és feleségét. A tragikus esemény, amelynek híre már másnap, június 29-én eljutott Lövétére, azonnali háborús feszültséget keltett Európaszerte. Hamarosan megjött a mozgósítási parancs is. A propaganda hatására nagy volt a lelkesedés, a magyar közvélemény nagy többsége elfogadta, sőt üdvözölte a háborút. Így volt ez Lövétén is, ahonnan négyszáztizenhat férfi ment el ténylegesen a háborúba, azzal a tudattal, hogy mire a levelek lehullnak, a háború véget fog érni. Ez azonban hiú ábrándnak bizonyult, mert a háború – „milyet a világ mióta áll, nem látott” – négy évig tartott.

„Nemcsak a lelkek, de még a falak is sirtak. Szívtépő látvány volt a sok síró-zokogó asszony és rengeteg ártatlan gyermek. A fiúk pedig énekelték: „Visszatérünk valaha! ... vagy soha...” (HD. 70.). A leírhatatlan búcsúzások közepette berukkolt lövéteiek főleg a székelyudvarhelyi 82-es székely gyalogezredben (amely az Osztrák–Magyar Monarchia legvitézesebb ezredeinek egyike volt), a brassói 24-es honvéd gyalogezredben, a marosvásárhelyi 9-es huszárezredben, valamint a brassói 34-es tüzérezredben küzdöttek végig a háborút. Részt vettek annak minden nevezetesebb ütközetében (przemyslani, lemergi, kyrovi csaták, Doberdo, Piave, Uzsok-hágó, Isonzó stb.) az orosz fronttól, a román és szerb harctereken át egészen az olasz csataterékig.

Az itthon maradott családtagok körében már az első hetekben megkezdődött a gyűjtés. Két szekérre való kötszernek való párnát és lepedőt gyűjtött össze a lakosság. Ősszel pedig az asszonyok hozzáálltak a téli melegítő ruhák készítéséhez a fronton harcoló katonák számára. A galíciai vereség híre ugyan a kedélyeket lehangolta, de azért még mindenki bízott abban, hogy a háborúnak hamarosan vége lesz. De dacára a lelkesedésnek és a bizakodásnak – nem így történt. A „szilaj” rohamok

elakadtak, az ellenséget nem sikerült gyorsan „elsöpörni” s így a „nagy diadallal” való hazatérés is elmaradt. Állóháború alakult ki mind a nyugati, mind a keleti fronton. A lövétei férfiak java része a különböző harctereken szenvedett, halt hősi halált, vagy szerzett egész életre szóló nyomorékságot, az itthon maradt gyermekek, öregek és nők terhe megsokszorozódott.

A Székelyország c. lap rendszeresen közölte, a császári és királyi Hadügyminisztérium kimutatásai alapján, a 82-es ezredbeli hősi halált halt vagy megsebesült tisztek és a legénység névsorát. A hivatalos kiértésítés mellett ebből az újságból tudták meg Lövéte lakosai is, hogy szeretteikkel a harcmezőn mi történt. Az 1914. nov. 22-én napvilágot látott 82. szám (3. oldal) közölte többek között, hogy András Ferenc gyalogos, szül. 1891 Lövéte, meghalt, András Lajos, örvezető, szül. Lövéte 1889, megsebesült. Az 1914. dec. 6-án megjelent 84. számban (2. oldal) arról olvashattak az itthoniak, hogy Fazakas István gyalogos megsebesült, Gábos József gyalogos megsebesült, míg a dec. 20-i 87. lapszám (2-3. oldal) arról tájékoztatta őket, hogy Lázár István gyalogos megsebesült, Mihály János gyalogos megsebesült, Miklós István gyalogos megsebesült...

1915 elején az elhúzódó háború nyomorai egyre jobban kezdtek előtűnni. „Kenyérkeresők hiányában az asszonyok alig bírták az életfenntartást.” Továbbra is jöttek a halálhírek, az ellenőrizhetetlen, kósza mendemondák a sebesültekről. A községben államsegéllyel óvodát és napközi otthont létesítettek, amely az iskola épületében kapott helyet. A 150 gyermeket egy óvónő és két ápoló felügyelte. Itt helyezték el a szülők a gyermekeiket reggel, ha munkára mentek, s vitték haza este a munkából jövet.

A nagy nyomorúságban a község közállapota lassan lezüllött. A hadisegélyre jogosultak listájának az összeállítás, a segélyek kiosztása során sok visszaélés, igazságtalanság történt, ugyanis olyanok végezték ezt a feladatot, akik a helyi viszonyokat nem, vagy csak részben és felületesen ismerték. A község belbékéjének válságát tetézte még az is, hogy Péter János

helybeli plébánost, aki a szegényebb sorsúakat megpróbálta gyámolítani, behívták katonának. 1915. október 30-án kapta kézhez a behívót, amelyben azonnali katonai-tábori lelkészi szolgálatra szólították fel. Három testvére volt még a fronton, közülük egyik két hónapja már hősi halott volt (H. D. 71.).

Péter János helyettese Gáspár Béla küküllőkeményfalvi plébános lett.

1916–1918

A háborús nyomorúságot 1916 tavaszán (április-május folyamán) a hólyagos himlőjárvány tovább tetézte. Sokan meghaltak, főleg a gyerekek közül, nyolc hónapos és 5 éves kor között (lásd: *Matricula Defunctorum Ab anno 1911–1954*. Tom. V. pag. 67–71.). A járvány ellenére gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi római katolikus püspök „a látogatását megtartotta s a bérmálás szentségét kiosztotta” Lövétén. Péter János plébános azonban ez alkalomból nem kapott szabadságot az orosz harctérről.

1916 őszén, miután a titkos tárgyalásokon ígéretet kapott Erdély, a Bánság és a Tiszántúl egy részének megszerzésére, Románia hadba lépett a korábbi szövetségesek, Ausztria–Magyarország és Németország ellen. A román betörés előtt már két héttel a helyettes plébános elment. Gábos József megyebírónak sikerült az anyakönyveket s a számadási könyveket idejében biztonságba helyezni, így ezek sértetlenül megmaradtak. Az egész irattár azonban – köztük a házassági szabadegyezkedési bizonyítványok, alapítványi szerződések, körlevelek stb. – mind eltűntek, vagy megsemmisültek a betörés alkalmával. A plébánia könyvtárából és a pap saját könyveiből csak az maradt meg, amit a hívek a plébánia udvaráról összeszedtek, s hazatérte után a plébánosnak visszaszolgáltattak. A három hétig tartó román megszállás alatt a plébánia épülete „egy darabig kórház, egy ideig főhadiszállás, s egy ideig marhagyűjtőde volt...”. A község helyben maradt lakói is sok

kárt szenvedtek, mint mindenhol a megszállt területeken. A románok egy embert főbe lőttek (1916. szeptember 29-én, a szentegyházásfalvi születésű, de Lövétén lakó 64 éves Elekes András) s tíz embert elhurcoltak ökröstől-szekerestől, valamint egy csorda marhát elhajtottak a visszavonuláskor. A fejetlenség miatt azonban a községben maradtak is sok kárt tettek az elmenekültek vagyonában.

1916 novemberében új helyettes érkezett a községbe, Fazakas István segédlelkész, aki helybeli születésű volt. Ő végezte a hitközség lelki gondozását mindaddig, amíg 1917 tavaszán Péter János plébános rövid szabadságra haza nem jött, majd utána is, egészen az év júniusáig.

A szabadságra hazaérkező plébános, amint az a feljegyzéseiből is kiderül, a háború harmadik évében nagy nyomorúságot talált a községben: „Az élelmiszer, gabona nehezen volt kapható. Világítószer, cukor csak protekcióval és mesés utakon volt kapható! A közigazgatás ügyvivői nyuztak két kézzel s a hadi özvegyek s árvák sírtak két szemmel.” (H. D. 72.)

Az év második felében Adorján Károly segédlelkész lett a helyettes, aki erős akarattal és kitartással dolgozott. „A hitéletet mélyítette; az ifjúságot újbólszervezte, összehozta és összetartotta. A hadi özvegyek és árvák ügyét s a közügyeket teljes erejével pártolta és védte.” Az ifjúság körében, főesperesi utasításra, megszervezte a Lövétei Római Katolikus Ifjúsági Egyesületet.

1918 elején hazaérkezett Péter János plébános is, újabb szabadságra. Közben betegsége miatt (négy hétig feküdt izületi csúzgyulladásban) felmentést kapott plébános a közelet területén megkezdte a „tisztoztatást” Adorjánnal együtt, aki betegsége alatt nagy támasza volt. Tennivaló volt bőven, ugyanis a: „...hadisegélyek aránytalan kiosztása, a hatóság által pénzért – a község részére adott gabonával a szegénység rovására a község előljárósága (a községi bíró Balázs József – Jánoskó-, a jegyző az almási születésű id. Barra Lajos volt) által folytatott piszkos üzérkedés, liszt-, kávé-, cukor-, dohány stb. szétosztása

a hangulatot már nagyon elkészerítette s a nép lelke az elkese-
redés tetőfokán állott!” (H. D. 73.). Ugyanakkor a magyar királyi
csendőrség nemcsak a hadifegyekkel, hanem a lakossággal is
„gyalázatosan” bánt.

A nép tömegesen járt panaszra a plébánoshoz és a segédlel-
készhez, akik „vállvetve” ostromozták a visszaéléseket minden
rendelkezésükre álló eszközzel. A csendőrséget a túlkapásaiért
feljelentették, mire az őrmester két hónapi elzárást kapott. A
gabonaosztásnál csaláson rajtakapott előljáróságot személyesen
Péter János plébános vonta felelősségre és fedtte meg „a
méltatlankodó tömeg előtt”. Ennek az lett a következménye,
hogy az előljáróság feljelentette hatóság elleni izgatás miatt, s
dacára a felmentésének, rögtön behívták katonának. A plébános
végül is tisztázta magát, de a szabadságolása elhúzódott egészen
októberig.

Péter János plébános október végén végre visszatérhetett
hívei közé. Alighogy megérkezett, pár nap múlva az egész
országban kitört az őszirózsás forradalom (nevét a katonák
sapkarózsájának helyére tűzött, a felkelés jelképévé vált ősziró-
zsáról kapta), valamint a spanyolnátha-járvány (ennek követ-
keztében naponta több temetést kellett végeznie).

A forradalmi zűrzavar nehéz napokat (október 28. és novem-
ber 7. között) hozott a község életében. Felfordult az egész falu,
s számos törvénytelenység (fosztogatás, önbíráskodás, megtor-
lás) történt. „A sok elkéseredett katona és orosz fogoly fegyver-
rel jött haza s még kézigránáttal is bőven rendelkezett. – Úgy
látszott, hogy az élet nagyon olcsó lesz. A csendőrök és Barra
jzó., szerencsére elfutottak... A jegyzői lakás padlásáról az
összehalmozott dohányt, cukrot stb. a forradalmárok a nép közé
szórták... éppúgy a csendőrök lakásán összegyűjtött, nagy
részben harárcsolt, cukor, kávé, talp, ruhaszövetet is a nép közé
dobálták. (...) Vagy 35-40 tagból álló banda verődött össze a
faluból. Felfegyverkezve kézi gránát és fegyverrel járták be a
községet. Szólt a fegyver, mint a veszedelem.”

November 7-én a plébánosnak, katonás fellépésével, sikerült a vezetést kézbe ragadnia, s a véres ítélethozatalokat azok felett, „kik a háború alatt idehaza voltak s a nép érdekei ellen vétettek”, megakadályoznia. A fegyvereket s robbantószerkeket begyűjtette s megszervezte a jóindulatú emberek (Márton Mihály Deák és György István Varga) támogatásával a Nemzetőrséget, amely rendes csendőrszolgálatot teljesített azokban a zavaros napokban. Őrjáratokat szerveztek egészen a Tolvajostetőig. A csíkiakat a lövétei erdőlopástól „guerilla csapatokkal” rendes támadással” kergették el. A szentegyházásfalusi erdőtolvajokat egy negyvenötven tagból álló, fejszével felszerelt társaság szedte rendbe (a lopott tőkékét fűrészzeikről elkobozták s hathatósan figyelmeztették őket a lopástól való tartózkodásra).

A Nemzetőrség beszüntetése után ennek feladatát, vagyis a közbiztonságra való vigyázást és a rend helyreállítását a Polgárőrség vette át (H. D. 74 - 76.).

Aztán az év utolsó hónapjában megtörtént a román megszállás...

Az impériumváltozás

A román csapatok november 26-án szállták meg Csíkszeredát. Székelyudvarhelyre csak napokkal később vonultak be (december 6-án). A lakosság, a udvarhelyi Nemzeti Tanács felhívását szem előtt tartva, nem fejtett ki semmiféle ellenállást, és nem menekült el, pedig a „szövetségesek” képviselőiben érkező román hadsereg katonáitól, az igazságtalan és brutális bánásmódtól, a “kénye-kedve szerinti” rekvirálásoktól sokat szenvedett. A megszállás kezdetén (1919 januárjában) Székelyudvarhelyen kísérlet történt az ún. „Székely Köztársaság” kikiáltására, de a kezdeményezés hamar kifulladásra jutott, s nem járt sikerrel az a lázadás sem, amely a Sővidéken tört ki 1919. március 26. – április 6. között, ugyanis a magyar kormány

részéről nem volt megfelelő akarat és fegyveres erő a honvédelem megszervezésére. A Nyárad mentétől Székelyudvarhelyig terjedő akció következtében Péter János plébánost azonnal elhurcolták és lecsukták. Egy hétig voltak a hívek pap nélkül. Nagy izgalom s felfordulás lett megint a községben. Később a papot mint túszt elengedték, de 7 hónapig mindennap a csendőrőrsön du. 4 órakor jelentkezni kellett, s mindenért ő felelt, ami Lövétén történt. A történetek ellenére Székelyföldön – így Lövétén is – sokan voltak, akik továbbra is reménykedtek egy nemzeti honvédő háború eljövetelében (ezek közé tartozott Mihály Lajos plébános is, akinek azért kellett Mikóújfaluból, a plébániájáról hazaszöknie, mert az ottani román pap elfogatási parancsot adatott ki ellene). Időközben román részről kezdetét vette az államhatalom tényleges átvétele, a nagyszebeni Kormányzótanács hatalmának elismertetése, s a magyar polgári adminisztráció lecserélése. A románok a hatalomátvételt, ahol erre szerintük szükség mutatkozott, a hátrahagyott rendfenn tartó erőikkel (csendőrség) nyomatékosították a polgári lakosság körében, nem rettenve vissza azok testi fenyegetésétől sem. Az általánosan elterjedt fenyegetési módszerük a botozás volt.

Erre 1920. március első napjaiban került sor Lövétén, ahol a lakosság nagy része még mindig reménykedett abban, hogy sikerül a továbbiakban is Magyarországhoz tartozniuk, s többek közt ezért sem akartak a román hadseregbe bevonulni.

A botozás közvetlen kiváltó oka az volt, hogy a sorozást elrendelő parancsot a község polgári vezetői, Godra Mihály jegyző, Balázs József bíró és a Purcar névre hallgató román csendőrőrmester nem egyféleképp értelmezték, így az ezzel kapcsolatos utasításaik sem voltak egyértelműek. A parancs szerint az 1897–1899-ben született katonaköteleseknek jelentkezniük kellett volna Oklándon sorozásra, de mivel ezt úgy tették közzé, mintha a parancs nem lenne kötelező érvényű, mert a béketárgyalások még folynak, ezért a három korosztályból mindenki távol maradt a sorozástól. Az otthonmaradásukhoz nagyban hozzájárult az a lábra kapott hír is, miszerint más,

szomszédos községekbeli katonakötelesek sem mennek Oklándra. A bíró a jelentkezés napján Oklándon volt ugyan, de mivel félt a következményektől, „beteget jelentett s nem ment elé, hogy az ifjúságot kivédje”.

A román csendőrség megtorlása nem maradt el.

“Március 2.-án este 9 órától kezdve március 3.-án du. 2-óráig 120, azaz írva is százhusz legényt botoztak meg a csendőrség altisztjei az 1897-1899. évekbeli katonakötelesekből. Ezek közül 13-at hordóágyon vittek haza. Négyen hetekig élethalál között voltak. – Egy század csendőrség, nagyrészbe olasz fogságból hazajött „voluntár” végezte a dicső munkát Dr. Popp Sevér és Dr. Pap János hadnagy urak parancsnoksága alatt.”

Botozás közbe Purcar őrmester azt „sugallta” az áldozatoknak, hogy „ha nem is igaz, mondják azt, hogy a pap tanította, oktatta ki őket, hogy katonák ne legyenek s akkor nem lesz bántódásuk.” A 120 legény közül csak négyet bírtak eltántorítani s így hazugságra bírni. A többi az 50-70 botütés dacára sem hazudott. A verést végül a plébános megúsza, de a házkutatást, amely élelmiszere és ruhaneműje elrekvirálásával zárult, már nem kerülhette el. Balázs József bírót viszont „alaposan megrakták és Udvarhelyre vitték.”

1920. március 4-én Péter János plébános vezetésével küldöttség (146 ember, 44 szekéren) ment Székelyudvarhelyre, „hogy a község részére a vármegye katonai főparancsnokságától humánus eljárást s a bíró részére kegyelmet kérjen.” Itt Mihály Lajos segédlelkészt, a bíró sógorát, aki megpróbált annak érdekében tenni valamit, szintén megbotozták. Maga Mihály Lajos plébános, aki a helyi ellenállás egyik szervezője volt, pár évtized múlva (1941-ben) így emlékezett vissza a történetekre: „[...] a román csendőrség elfogott és az akkori községi bíróval, nevezetesen Balázs Józseffel az udvarhelyi 82-ös kaszárnyában az EINCEL-ben zártak. Kilenc keserves éjszaka minden este pricsre huztak és 8 izben 25–25 bottal vertek félholtra. Csupa cafatokban állott a hús rajtam. Végezetül a 9. napon Dr. Pop Xevér városi parancsnokhoz vittek, aki ezután elővette

Nagyrománia térképét, megmutatta a határokat, melyeket elfogadni parancsolt. Ezekután szabadonbocsátásomat engedélyezte. Ezen kínzások után 58 napig ágyban feküdtem szüleim házánál és 90 napig székre sem birtam ülni, sebeim miatt.”

Végül a dolgok elcsendesedtek, de a fenti eseményekből kifolyólag Péter János plébánosnak kétszer kellett az év folyamán Nagyszebenbe utaznia a haditörvényszék elé, s itthon a helyi besúgók vigyáztak minden lépésére.

Aztán 1920. június 4-én a Párizs melletti trianoni kastélyban aláírták a meghatalmazottak a Magyarországra kényszerített békeszerződést. Ennek értelmében Magyarországtól Romániához csatoltak 102.000 km² területet, 3.500.000 lakossal, ebből 1.664.000 magyar volt. Lövéte népe is közéjük tartozott.

FÜGGELÉK

Az első világháború lövétei hősi halottai*

*Megjegyezzük, hogy az alábbi névsort nem tekintjük véglegesnek és az újabb kutatások tükrében szándékunkban áll azt még módosítani és pontosítani (sz. m.).

András András Külső, szül. 1877. Az orosz harctéren hősi halált halt 1916-ban.

András Domokos Sata, szül. 1892. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 1915. jún. 14-én hősi halált halt az orosz harctéren (Piskorovica melletti csatatér – Galícia).

András Ferenc, szül. 1874. A világháborúban meghalt 1916-ban.

András Ferenc Tamás, szül. 1891. 1914-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

András Gergely P., szül. 1890. 1918-ban az olasz harctéren meghalt.

András György Éva, szül. 1883. 1916 okt. 17-én hősi halált halt.

András István, póttartalékos a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 32 éves. Meghalt 1916. júl. 8-án (Wladimir Woliuszkykó – Oroszország).

András István Kála, szül. 1883. Hősi halált halt az orosz harctéren 1916-ban.

András István M.

András István Sata, szül. 1882. 1918-ban a harctéren szerzett sebeibe belehalt.

András János, népfelkelő a m. kir. 2. h. táborigényes e.-ben. 39 éves. Elesett: Czilli (Stájerország), 1916. okt. 26.

András János Külső, szül. 1884. 1915-ben a bécsi kórházban meghalt.

András János Péter.

András János Pista, őrzetető a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 30 éves. Elesett: Bécs, 12. sz. tartalékkórház.

András József Sata, szül. 1894. Népfelkelő a m. kir. 24. h. gy. e.-ben.
20 éves. Hősi halált halt 1915. jan. 1-jén (Cziczkovicze
melletti csatatér – Galícia).

András Márton

András Márton Pap

András Mátyás Kála, szül. 1895. Népfelkelő a m. kir. 24. h. gy. e.-ben.
Hősi halált halt 1915. november 5-én (Kosahovavaoricze).

András Pál

András Péter

Balázs István, szül. 1883. 1915. febr. 14-én hősi halált halt az orosz
harctéren (a Kárpátokban).

Bálint Antal Hargas, szül. 1877. 1917-ben az orosz fogságban meghalt.

Bálint István, szül. 1880. A harctéren szerzett betegségben meghalt.

Bálint Péter, szül. 1896. Hadimunkás a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. 1916-ban
a balkáni harcokban hősi halált halt (Rovoja – Albánia).

Bencze Albert, szül. 1876. 1914-ben hősi halált halt Galíciában.

Bencze Antal, szül. 1875. 1916-ban orosz fogságban meghalt.

Bencze János, szül. 1879. 1915-ben hősi halált halt az orosz harctéren.

Bencze Lajos, szül. 1886. 1918-ban az olasz harctéren hősi halált halt.

Bencze Lajos, szül. 1884. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Bencze Lőrinc, szül. 1891. Címzetes szakaszvezető a cs. és kir. 62. gy.
e.-ben. Meghalt 1916. jún. 4-én (Innsbruck – Tirol).

Bencsi József 45 éves. Hősi halált halt a román harctéren.

Buglya Antal

Buglya István, szül. 1893. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. Meghalt
1915. júl. 22-én (Bychavoa – Oroszország).

Bugja János

Bugja Károly, szül. 1890. Hajtótüzér a m. kir. 8. h. tábori ágyús
ezredben. Hősi halált halt a Soficzi körüli csatatéren (az
egykori osztrák tenger, az Adriai-tenger mellett, Bosznia-
Hercegovina) 1916. ápr. 13-án.

Daró Imre, szül. 1877. Hadi munkás a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. 1916. dec. 14-én az olasz harctéren hősi halált halt (Bisorte – Tirol).

Demeter István, szül. 1886. Póttartalékos honvéd a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. Hősi halált halt Bukovinka (Galícia) melletti csataterén, 1915. márc. 19-én.

Demeter János Felső, szül. 1883. Póttartalékos őrzető a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. Hősi halált halt 1915-ben a Bukovinka melletti harctéren (Galícia).

Demeter Lajos, szül. 1884. Hősi halált halt az orosz fronton 1915 máj. 25-én.

Demeter Lőrinc

Demeter Mihály, 43 éves. Hősi halált halt 1914. szept. 11.

Dobri Gergely, szül. 1877. 1916-ban az orosz harctéren meghalt.

Egyed Dávid, szül. 1878. A világháborúban 1917-ben hősi halált halt.

Egyed Ferenc Gábor, szül. 1894. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. Hősi halált halt a Szymbark (Galícia) melletti csataterén 1915. máj. 9-én.

Egyed József

Egyed József

Elekes András

Égei Ferenc, szül. 1874. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Égei Ignác

Égei József

Égei Lajos, 51 éves. Hősi halált halt.

Fazakas István, szül. 1884. 1915-ben az orosz harctéren betegségben meghalt (Celkarakozskoja – Oroszország).

Fazakas János 42 éves. Hősi halált halt az orosz fronton.

Fazakas Lajos

Ferenczi András

Ferencz József, szül. 1885. 1915-ben hősi halált halt.

Forgács Sámuel, szül. 1875. Meghalt a világháborúban.

Gábos János, 42 éves. Hősi halált halt.

Gábos János

Gábos János Nagy

Gábos Mihály, 46 éves. Hősi halált halt.

Gábos Pál, szül. 1895. 1916-ban a román harctéren hősi halált halt.

György András, szül. 1889.

György József

György Ignác, szül. 1888. 1914 szept. 9-én hősi halált halt az orosz harctéren.

György Lajos, szül. 1875. 1916-ban az orosz harctéren hősi halált halt.

György Lajos Alsó

György Lajos, 38 éves. Hősi halált halt.

György Márton

Györgylőrincz István

Györgylőrincz Lajos, szül. 1895. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben.
Hősi halált halt 1915. júl. 21-én Ehuiel melletti csatatéren
(Oroszország).

Györgypál András, szül. 1884. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Györgypál Ignác, szül. 1887. 1914-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Györgypál József, szül. 1878. 1918-ban orosz fogságban meghalt.

Kalányos György

Kelemen András, szül. 1874. Meghalt fogolyként Szibériában. 1915.

Kelemen Dénes

Kelemen György, 44 éves. Hősi halált halt az orosz fronton.

Kelemen Lajos, szül. 1897. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. Hősi halált halt 1917. júl. 31-jén (Casinului körüli csatater - Románia).

Kolozsi Antal

Kolozsi Gergely, szül. 1888. Póttartalékos a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. Az orosz harctéren hősi halált halt 1914-ben. 25 éves. Elesett: Bility (Szilézia), 1914. okt. 27.

Lázár Antal, szül. 1882. Honvéd a M. kir. 24. h. gy. e.-ben. A Kárpátokban vívott ütközetben, 1914. december 11-én hősi halált halt.

Lázár Béni, 35 éves. Hősi halált halt.

Lázár Benjámín, szül. 1894. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 1915. máj. 21-én, Rudnik (Galícia) melletti csatatéren hősi halált halt.

Lázár István, 35 éves. Hősi halált halt.

Lázár István, szül. 1894. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Lázár József

Lázár József, szül. 1892. 1916-ban az orosz harctéren hősi halált halt (Galícia).

Lázár Lajos, szül. 1897. Népfelkelő a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. 20 éves. Hősi halált halt a Iareştea (Románia) melletti csatatéren 1917-ben.

Lázár Lajos, szül. 1883. Hősi halált halt Baku városában (Oroszország), 1918. júl. 16-án. (?)

Lázár Lajos

Lázár Lajos

Lázár Mihály, szül. 1885. Hősi halált halt Galíciában, 1914. aug. 31-én.

Ladó József, hadimunkás a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. 27 éves. Elesett 1916. szept. 2-án.

Ladó Ferenc, szül. 1884. Gyalogos a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. Hősi halált halt Klekolki (Oroszország) körüli csatatéren, 1914. nov. 22-én.

Ladó Ferenc Urus, szül. 1882. 1915-ben hősi halált halt.

Ladó Ferenc

Ladó Gergely, szül. 1889. 1914-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Ladó Imre, 25 éves. Hősi halált halt.

Ladó Mihály, szül. 1890. Népfelkelő a cs. és kir. 24. tábori vadász zászlóaljban. 1915 jún. 13-án, 24 évesen, hősi halált halt (Stare Miostó melletti csatatér).

Mag Albert

Mag Ferenc Felső, szül. 1890. 1919-ben orosz fogságban meghalt.

Mag Márton Felső, szül. 1893. Gyalogos a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. Hősi halált halt 1915. jan. 30-án (Skorvicze).

Mag Péter, szül. 1886. 1915. júl. 8-án hősi halált halt az orosz harctéren.

Márton Albert, szül. 1873. Hősi halált halt 1915-ben.

Márton Ferenc, a mozgósításkor fegyveres erőt követő polgári kocsis. 21 éves. Hősi halált halt Niskó (Galícia) mellett. 1916. júl. 17.

Márton István, szül. 1887. 1914-ben hősi halált halt.

Márton János

Márton József, 48 éves. Hősi halált halt.

Márton Lajos, szül. 1887. Hősi halált halt az orosz fronton.

Márton Mihály

Márton Sándor, szül. 1893. 1914-ben hősi halált halt (Galícia).

Mihály András Szőcs, szül. 1885. 1915-ben hősi halált halt.

Mihály András, szül. 1878. A szerb harctéren meghalt 1918 máj. 30-án.

Mihály Benjámín, szül. 1883. Meghalt orosz fogságban 1915 aug. 28-án.

Mihály Ferenc, szül. 1880. Hősi halált halt az orosz fronton.

Mihály Ferenc Lőrinc

Mihály Ferenc, szül. 1897. Meghalt 1918. júl. 19-én (a halál oka: hadi fáradalmak).

Mihály István Nagy, szül. 1882. 1917-ben az orosz harctéren meghalt.

Mihály János Csíki, szül. 1890. Póttartalékos a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 1914. október 18-án hősi halált halt (Strelbice – Galícia).

Mihály János

Mihály János Lőrinc

Mihály János Szócs, szül. 1881. Meghalt orosz fogságban.

Mihály József Kovács, szül. 1879. Hősi halált halt 1914-ben az orosz harctéren.

Mihály József, szül. 1896. Őrvezető a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. A román harctéren 1917-ben hősi halált halt.

Mihály József K., szül. 1876. 1914-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Mihály József, szül. 1884. 1914-ben hősi halált halt.

Mihály Lajos, szül. 1887. Hősi halált halt az olasz fronton (Piavé).

Mihály Márton Szócs, szül. 1885. 1915-ben hősi halált halt az orosz harctéren.

Mihály Mihály, szül. 1895. Hősi halált halt az orosz fronton, 1917. febr. 1-jén.

Mihály Pál Tócze, szül. 1889. 1914-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Miklós István

Miklós István

Miklós József, 46 éves. Hősi halált halt az orosz fronton.

Orbán Albert, szül. 1895. 1916-ban az orosz harctéren hősi halált halt.

Orbán András Pataki, szül. 1869. Népfelkelő a cs. és kir. 12. vonatosztályban. 1916-ban az orosz harctéren hősi halált halt (Traippon – Szilézia).

Orbán András, szül. 1898. Hősi halált halt 1916-ban az olasz harctéren.

Orbán Ferenc

Orbán Ferenc

Orbán István, szül. 1880. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Orbán János, szül. 1894. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 22 éves. Meghalt 1915. szept. 10. (Lúzany).

Orbán János, szül. 1874. Hősi halált halt 1915. okt. 31-én.

Orbán Lajos

Orbán Lőrinc, 39 éves. Hősi halált halt az orosz harctéren.

Pál András, 40 éves. Hősi halált halt 1915 febr. 26-án.

Pál Balázs, szül. 1870. 1917-ben a román harctéren hősi halált halt.

Pál Gábor

Pál István Csiki, szül. 1891. 1916-ban hősi halált halt az orosz harctéren.

Pál József A., 39 éves. Hősi halált halt 1914. aug. 28-án.

Pál Lajos

Péter Márton

Péter Pál, szül. 1879. Népfelkelő a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. Elesett 1915. máj. 4-én (Poloviczi).

Sata Lőrinc, szül. 1890. Szakaszvezető a cs. és kir. 82. gyalogezredben. 1915-ben az orosz harctéren (Batocz) hősi halált halt.

Sándor György

Silye István, szül. 1877. 1918-ban az olasz harctéren hősi halált halt.

Szász Lajos, szül. 1896. Népfelkelő a cs. és kir. 82. gyalogezredben. 1915 máj. 9-én hősi halált halt (Szymbark melletti csatatér - Galícia).

Szikszai András, szül. 1885. 1915-ben az orosz harctéren (Galícia) hősi halált halt.

Szikszai Ferenc, szül. 1892. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Szikszai Péter

Szize Mihály, hősi halált halt 1916. jún. 6-án.

Szőcs Lajos, szül. 1897. 1918-ban az olasz harctéren meghalt.

Stélik Lajos, szül. 1871. A harctéren szerzett betegségben meghalt 1923-ban (?)

Tókos Albert, szül. 1869. 1918-ban hősi halált halt.

Tókos István, szül. 1896. 1915-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Tókos János, szül. 1881. Szakaszvezető a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 1915. júl. 7-én hősi halált halt (Goleczow melletti csatatér – Oroszország).

Tókos János, szül. 1885. 1914-ben az orosz harctéren hősi halált halt.

Tókos János, szül. 1893. 1916-ban hősi halált halt az orosz harctéren.

Tókos Lajos F., szül. 1891. Honvéd a m. kir. 24. h. gy. e.-ben. 1914-ben az orosz harctéren (Delatyu – Galícia) hősi halált halt.

Török István

Török István, Istváné, szül. 1878. (?)

Török János, szül. 1891. Póttartalékos a cs. és kir. 82. gy. e.-ben. 1914. okt. 28-án hősi halált halt (Strelbicz körüli csatatér – Galícia).

A Frontharcos Szövetség lövétei tagjai

Forrás: Bajtársi adattár. In: Kertész Elemér – De Scardelli Caesar: A Frontharcos eszme szolgálatában. Bp. 1942. 1–46.

Rövidítések magyarázata

* – született

O1 – nagy ezüst vitézségi érem

O2 – kis ezüst vitézségi érem

OB – bronz vitézségi érem

Kcsk. – Károly csapatkereszt

Heé. – háborús emlékérem

Seb. éé.- sebesülési emlékérem

Jub. éé. – jubileumi emlékérem

gy. e.- hez – gyalogezredhez

h. gy. e. – honvéd gyalogezred

k. gy. e. –hez – közös gyalogezredhez

tüz. e. - tüzérezred

András András gyalogos, asztalosmester, Lövéte. *1898, 1917 januárjában az 52. gy. ezreddel az orosz frontra került, majd 1918-tól az olasz fronton harcolt 1918. június 15-ig, amikor megsebesült. Kítüntetései: Ob, Kcsk., Heé – Bátyja: Mátyás a világháború alatt hősi halált halt.

András János gyalogos, úttör, Lövéte. *1885, Lövéte. A világháború alatt vonult be a v. cs. és kir. 82. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1914. augusztus 2-án az orosz frontra vitték, ahol 1914. november 21-én fogságba esett. 1918-ban szökve jött haza. – Öccse: Mátyás a világháború alatt hősi halált halt.

András János szakaszvezető, csizmadiamester, Lövéte. *1885, Lövéte. A világháború alatt vonult be a v. cs. és kir. 82. gy. e.-hez. 1914-től 1916-ig az orosz fronton küzdött, majd a román harctéren. 1918-tól az összeomlásig az olasz harctéren harcolt. Kítüntetései O2, OB, Kcsk. – Öccse: Ferenc a világháború alatt hősi halált halt.

- András József Pap**, gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1896, Lövéte. 1915-ben vonult be a volt cs. és kir. 82. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915 novemberében került az olasz frontra, ahonnan a román harctérre helyezték. 1918-ban ismét az olasz harctéren küzdött, miközben 1918. szeptember 19-én sebesülten fogságba esett. 1919. november 1-jén jött haza. 1921-ig a nemzeti hadseregben szolgált. A székely határőrségnél is teljesített szolgálatot. Kitüntetései: OB, Kcsk. – Bátyja: Márton a világháború alatt hősi halált halt.
- András József** őrvezető, gazdálkodó, Lövéte. *1895, Lövéte. 1916-ban vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. Innen az orosz frontra vitték, ahol 1918-ig számos ütközetben hősiessen harcolt. Majd az olasz harctéren az összeomlásig küzdött. Ezredének egyik legvitézebb katonája volt. Kitüntetései: O1, O2, OB, Kcsk.
- András Lajos (S.)** tizedes, gazdálkodó, Lövéte. *1895, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 7. k. huszár ezredhez. 1915-ben az orosz frontra vitték, ahol több ütközetben harcolt, majd a román harctérre került, ahonnan 1917-től az olasz frontra vitték. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk., Német Heé.
- András Mihály (Huszár)** huszár, gazdálkodó, Lövéte. *1883, Lövéte. 1914-ben vonult be a 9. huszárezredhez Marosvásárhelyre. Innen az orosz frontra vitték, ahol részt vett a legendás hírű stójanovi lovasrohamban. 1916. június 5-én Ravaruszkánál sebesülten fogságba esett. 1918-ban szökve jött haza. Nagyapja: Balázs Márton, részt vett az 1848-49-es szabadságharcban. Sógora: Mihály Ferenc a világháború alatt hősi halált halt.
- Balázs Ferenc** gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1885, Lövéte. A mozgósításkor vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1914 szeptemberében az orosz frontra vitték, ahol 1916 júliusáig több ütközetben harcolt, majd a román harctérre került, ahonnan ismét az orosz frontra vitték. 1918-ban az olasz harctéren küzdött az összeomlásig. Kitüntetései: O2, OB, Fer. J. jub. eé., Kcsk. Sógorai: Szikszai András és Ferenc, a világháború alatt hősi halált haltak.
- Barcsai Ferenc** gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1876, Lövéte. A világháború alatt a 24. h. gy. e.-del 1914 aug. 20-tól az orosz frontra

került, ahol 1914 decemberében Brezsánynál sebesülten fogságba esett. 1920-ban jött haza.

Bálint József szakaszvezető, gazdálkodó, Lövéte. *1888, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1914 augusztusától az orosz fronton küzdött hősiesen 1915 szept. 11-ig, amikor sebesülten fogságba esett. 1918-ban jött haza. A O2 tulajdonosa.

Bálint Lajos Tamás tizedes, gazdálkodó, Lövéte. *1892, Lövéte. A világháború alatt a 82. k. gy. e.-hez vonult be Székelyudvarhelyre. 1914-től az orosz harctérre került, ahol számos ütközetben harcolt, míg 1916. június 5-én Olikánál sebesülten fogságba esett. 1918 októberében jött haza. Kitüntetései: OB, Kcsk.

Bene Ferenc vitéz, törzsörmester, ker. főerdőr. Szentegyházásfalu. *1877, Baróth. A világháború alatt vonult be a 24. honv. gy. e.-hez Kézdivásárhelyre. 1914-ben a 24. h. gy. e.-del az orosz frontra került, ahol számos ütközetben vitézül és hősiesen harcolt. 1915 júniusában Galíciában súlyosan megsebesült. Kitüntetései: O1, O2, Kcsk., Seb. eé., Heé, osztrák és bolgár Heé. Harminchárom éves szolgálataért miniszteri elismerő oklevelet kapott.

Egyed Gergely szakaszv., gazdálkodó, Lövéte. *1882, Lövéte. A mozgósításkor vonult be a 82. k. gy. e.-hez Besztercére. 1914-ben ezredével az orosz frontra ment, ahol 1914. dec. 22-én megsebesült. 1915-ben ismét az orosz harctéren küzd, míg 1915. május 27-én a San folyónál fogságba esett. 1919-ben jött haza. A Kcsk. tulajdonosa. Bátyja: József a világháború alatt hősi halált halt.

Fazakas András tizedes, gazdálkodó, Lövéte. *1890, Lövéte. 1911-ben vonult be tényleges szolgálatra a 34. k. tüz. e.-hez Brassóba. A mozgósítás tényleges szolgálata közben érte. 1914. aug. tól a szerb fronton küzdött, innen az orosz harctérre került, majd 1915. dec.-től az összeomlásig az olasz fronton harcolt. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk.

Fazakas Ferenc szakaszvezető, gazdálkodó, Lövéte. *1888, Lövéte. A mozgósításkor vonult be a 82. k. gy. e.-hez. 1914 augusztusában került ki az orosz frontra, ahol 1914 decemberében

súlyosan megsebesült. A székely határőrségnél is teljesített szolgálatot. Bátyja: János, a világháború alatt hősi halált halt.

Fazakas József szakaszv., gazdálkodó, Lövéte. *1885, Lövéte. A világháború kitörésekor vonult be a 34. k. tüz. e.-hez Brassóba. 1914 augusztusától 1917 tavaszáig az orosz fronton több ütközetben hősiiesen harcolt, majd 1918-tól az összeomlásig az olasz harctéren küzdött. A székely határőrségnél is szolgált. Kitüntetései: O1, O2, OB, Kcsk. – Bátyja: János, az orosz fogságban hősi halált halt.

Fazakas Márton tizedes, gazdálkodó, Lövéte. *1895, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1916-ban az orosz harctéren küzdött, majd a román frontra került, ahol számos ütközetben hősiiesen küzdött egészen 1917. aug. 5-ig, amikor bal alsó lábszárát elvesztette. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk, Seb é., Heé. Sógorai: Mihály Béni és Lajos, a világháború alatt hősi halált haltak.

Ferencz István gyalogos, kereskedő, korcsmáros, Lövéte. *1889, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82 k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915-ben került ki az orosz hadszínterre, ahonnan az olasz frontra vitték, ahol Doberdónál hősiiesen harcolt, miközben 1915. július 20-án sebesülten fogságba esett. 1919-ben jött haza. Kitüntetései: O2. – Öccse: András, a világháború alatt hősi halált halt.

Ferencz László gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *Lövéte. 1918-ban vonult be a 82. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1918 augusztusától az összeomlásig az olasz harctéren küzdött mint rohamista. A székely határőrségnél is szolgált. Apósa: Bálint Antal, a világháború alatt hősi halált halt. Nagypapja részt vett az 1848-49-es szabadságharcban.

Gábos István tizedes, Hangya fogy. szöv. elnöke, gazdálkodó, Lövéte. *Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1914-ben ezredével az orosz harctérre került, ahol számos ütközetben hősiiesen harcolt. Közben 1914. okt. 8-án megsebesült. 1917-től az olasz fronton küzdött Doberdón és a Piavenál egészen az összeomlásig. A székely határőrség tagja volt. Kitüntetései: O1, O2, és Kcsk.

Gábos József gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1896, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915-től az olasz fronton küzdött, miközben 1916. januárban a Doberdónál megsebesült. Később a román harctérre került, ahol 1916-ban súlyosan megsebesült. A székely határőrségnél is teljesített szolgálatot. Kitüntetései: O2, Kcsk.

Gál János gyalogos, r. kath. egyház kurátora, gazdálkodó, Lövéte. *1882, Lövéte. 1914-ben vonult be a 82. gy. e.-hez Besztercére. 1914. aug.-tól az orosz harctéren, majd 1917 nyaratól a román fronton harcolt. 1918-ban az olasz frontra került, ahol az összeomlásig küzdött, 1918. nov. 4-én fogságba esett. 1920-ban jött haza. Kitüntetései: O2, OB és Kcsk.

Gergely Lajos gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1887, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915 májusában került ki az orosz frontra, ahol 1915. május 27-én a San folyónál súlyosan megsebesülve fogságba esett. 1915. december 31-én mint csererokkant jött haza. Az O2 tulajdonosa.

György Gábor gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1885, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1914. szeptember 8-án ment ki az orosz harctérre, ahol Olikánál 1916. jún. 5-én fogságba esett. 1918-ban szökés útján került haza. – Sógora. Tókos Dénes a világháború alatt hősi halált halt. – Nagybátyja: György György részt vett az 1848-49-es szabadságharcban.

György János (Csíki) huszár, gazdálkodó, Lövéte. *1889, Lövéte. 1914. augusztusban a trénekkal került ki a szerb harctérre, ahonnan az orosz frontra vitték. Később a 82. k. gy. e.-del a román harctérre helyezték. 1918-tól az összeomlásig az olasz fronton küzdött, míg 1918. november 3-án Trientnél fogságba esett. 1919-ben jött haza. Kitüntetései: O2, Kcsk. – Sógora: Mihály János (Csíki) a világháború alatt hősi halált halt.

György Lajos tizedes, gazdálkodó, Lövéte. *1890, Lövéte. 1911-ben vonult be tényleges szolgálatra a 9. h. h. e.-hez Marosvásárhelyre. A mozgósítás tényleges szolgálatában érte. 1914. szeptemberben az 5. h. tüz. ezred kötelékében a szerb

frontra vitték, majd az orosz harctérre került, ahol súlyos maláriát kapott. A székely határőrségnél is szolgált.

György Lőrinc Albert gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1885. Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1914. augusztusban tábori ezredével az orosz harctérre került, majd 1917-től az olasz harctéren küzdött hősiessen. 1918. június 15-én Assiagónál súlyosan megsebesült. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk. – Öccse: István a világháború alatt hősi halált halt. – Apósát: Tókos Ferencet 1916-ban a betörő oláh hordák elhurcolták, minek következtében meghalt.

György Péter gyalogos, molnármester, Lövéte. *1879, Lövéte. A háború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915 őszétől az összeomlásig a szerb harctéren mint molnár teljesítette kötelességét.

Lázár András (*Kicsi*) gyalogos, a Gazdakör elnöke, gazdálkodó, Lövéte. *1885. Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915. februártól 1915. december hó 20-ig az orosz hadszíntéren küzdött, miközben jobb karjára megrokkant. – Bátyja: Antal a világháború alatt hősi halált halt.

Lázár Ferenc (*Boros*) gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1890, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1915 márciusától az orosz fronton harcolt, miközben 1915. május 22-án súlyosan megsebesült és kórházba került.

Lázár Imre (*Nagy*) tüzér, gazdálkodó, Lövéte. *1893, Lövéte. 1915-ben vonult be a 34. tüzérezredhez Brassóban. 1915. március elejétől 1917. szeptember 1-ig az orosz fronton harcolt. Kitüntetései: OB, Kcsk.

Lázár István (*Nagy*) gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1888, Lövéte. A mozgósításkor vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1914. augusztusban vitték ki az orosz harctérre, ahol több ütközetben harcolt hősiessen, miközben a Jankov-hegyen megsebesült. Gyógyulása után ismét az orosz frontra került, ahol a San folyó mellett ismét megsebesült. 1916-ban a román harcokban vett részt, majd 1918-ban az olasz harctéren küzdött. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk.

Lázár István *Antal* gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1892, Lövéte. 1913-ban vonult be tényleges szolgálatra a 82 k. gy. e.-hez Bécsbe. A mozgósítás a tényleges szolgálata alatt érte. 1914-ben az elsők között került ki az orosz frontra, ahol több ütközetben vett részt. 1916. január 8-án fogságba esett. 1918-ban szökve jött haza. Jelenleg a székely határőrség tagja.

Lázár János (*Nagy*) őrzetű, gazdálkodó, Lövéte. *1897, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 34. tüzérezredhez Brassóba. 1916-ban az orosz frontra vitték, majd 1918 elején az olasz harctéren küzdött. Innen a francia harctérre került, ahol az összeomlásig harcolt. A székely határőrségnél is szolgált. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk.

Lázár Károly gyalogos, kereskedő, Oroszhegy. *1892, Lövéte. A mozgósításkor vonult be a 82. k. gy. ezredhez Bécsben. Az elsők között volt, akik a tűzvonalba mentek. Az orosz és az olasz harctereken küzdött. Egészen az összeomlásig vitézül harcolt a hazájáért. Közben 1915. április havában megsebesült. Nevezetesebb ütközetei: Dunajevó, Lemberg, Lublin, Luck, Kowel, Gorlice, Olika, San folyó, Monte Grappa. – Jelenleg a székely határőrség tagja. Kitüntetései: O2, OB. – Testvérei: István és Lajos a világháborúban hősi halált haltak.

Lázár Lajos hadapródörmester, vezetőjegyző, Székelyszentkirály. *1897, Lövéte. A világháború alatt a 82. k. gy. e.-hez vonult be Székelyudvarhelyre. 1917 májusától júliusig az orosz harctéren volt. A „Székely hadosztály” összeomlása után román fogságban volt.

Lázár Márton gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1873, Lövéte. A világháború alatt a 24. népf. 4. hadtápszázlójánál teljesített szolgálatot az orosz fronton 1914 októberétől 1915. február 19-ig, amikor a Kárpátokban fogságba esett. 1919-ben jött haza. Anyai nagyapja: Balázs Antal az 1848-49-es szabadságharcban hősi halált halt. – Apai nagyapja pedig részt vett az 1848-49-es szabadságharcban.

Márton Ferenc tizedes, a Hangya fogy. szöv. ügyv. igazgatója, gazdálkodó, Lövéte. *1883, Lövéte. A világháború kitörésekor vonult be a 82. k. gy. e.-hez Szászbesztercére. 1914. szept.-ben az orosz harctérre vitték, ahol 1915. febr. 14-én a Skole melletti harcokban fogságba esett. 1918-ban szökve

jött haza. A visszacsatoláskor megszervezte a nemzetőrséget, melynek parancsnoka volt. Kitüntetései: Kcsk. Heé. – Nagyapja és nagybátyja részt vettek az 1848-49-es szabadságharcban.

Márton Mihály szakaszvezető, gazdálkodó, Lövéte. *1878. Lövéte. A világháború alatt a 22 népf. h. gy. e.-hez vonult be. 1914. szept.-ben az orosz harctérre került, ahol több ütközetben hősiesen harcolt, majd 1917-ben az olasz fronton küzdött az összeomlásig. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk. – Öccse: István és feleségének első férje, Bálint Antal a világháború alatt hősi halált haltak.

Márton Mihály (*Deák*) szakaszvezető, Lövéte. *1878, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Gyulafehérvárra. 1914. szeptemberétől 1916. augusztusig az orosz fronton küzdött, közben megsebesült. Felgyógyulása után a román, majd 1918 tavaszáig az olasz harctéren harcolt. 1942. okt. 24-én elhunyt. Kitüntetései: OB, Kcsk. – Sógora: Miklós Lajos orosz fogságban hősi halált halt.

Márton Péter őrzető, gazdálkodó, Lövéte. *1895, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Székelyudvarhelyre. 1915-ben vitték ki az orosz harctérre, majd a román harctéren számos ütközetben hősiesen harcolt. 1916-ban megsebesült. Felgyógyulása után ismét a román harctéren küzdött. 1918-tól az olasz fronton harcolt, majd Assignónál újból megsebesült. Kitüntetései: O1, O2 kétszer, OB, Kcsk., Seb. éé, Heé.

Mihály András törzsőrmester, gazdálkodó Lövéte. *1884, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez. 1914-ben került ki az orosz harctérre, ahol számos ütközetben hősiesen harcolt, 1915-ben az olasz harctéren a Doberdón küzdött, majd a román frontra vitték. 1918-tól az összeomlásig ismét az olasz fronton küzdött. 1918. november 3-án fogságba esett. 1919-ben jött haza. Kitüntetései: O1, O2, OB, Kcsk., Heé.

Mihály Domokos tüzér, gazdálkodó, Lövéte. *1893, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 34. tüzérezredhez Brassóba. Innen 1914. dec.-ben az orosz frontra került, ahol több ütközetben harcolt. 1917. okt.-től az összeomlásig az olasz fronton

küzdött. 1918. november 3-án hősieles harcban fogságba esett. 1919-ben jött haza. A székely határőrség tagja volt. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk., Szolg. kereszt.

Mihály István Gábor tizedes, gazdálkodó, Lövéte. *1893, Lövéte. A világháború alatt a pékségnél teljesített szolgálatot. A szolgálati kereszt tulajdonosa.

Mihály József vitéz szakaszvezető, Lövéte. *1892. Lövéte. 1913-ban vonult be tényleges szolgálatra a 9. h. huszárezredhez Marosvásárhelyre. A mozgósítás tényleges szolgálata alatt érte. 1914-ben ment ki az orosz harctérre, ahol 1916. októberig számos harcban vitézül küzdött, miközben megsebesült. Felgyógyulása után ismét az orosz fronton harcolt, míg 1918-tól az összeomlásig az olasz harctéren küzdött hősielesen. – Ezredének egyik legvitézebb tisztese volt. Kitüntetései: O1, O2, OB, Kcsk., Heé. – Öccse: Domokos és sógora: Lázár Antal a világháborúban hősi halált haltak.

Mihály József szakaszv., Hangya bizományos, gazdálkodó, Lövéte. *1890, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1914-ben az orosz harctéren számos ütközetben hősielesen harcolva, 1917. május 15-én bal szemét elvesztette. Ezredének egyik legvitézebb tisztese volt. Kitüntetései: O1 kétszer, O2, OB, Kcsk.

Mihály Lajos vitéz, katonai főlelkész, plébános, Lövéte. *1892, Kápolnásfalva. A háború alatt vonult be Csikszerezdára. Innen 1915. december 20-tól 1916. júl. 10-ig az orosz fronton, 1916. júliusától 1917 végéig a román harctéren teljesített lelkészi szolgálatot. 1917-ben megsebesült. – Felgyógyulása után az olasz harctérre került, ahol 1918. augusztusban Oderzónál fogságba esett. 1919. febr. 2-án jött haza. Kitüntetései: Ferenc József lovagrend, lelkészi II. o. érd. Kereszt, II. o. Vöröskereszt; Kcsk., Seb. é., Nemzetvédelmi kereszt, Bolgár érd. Ker., Osztrák, tiroli Heé.

Mihály Pál huszár, gazdálkodó, Lövéte. *1886, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 2. k. huszárezredhez Brassóba. 1914. augusztustól 1917 tavaszáig az orosz fronton, majd az összeomlásig az olasz fronton, a sebesültszállító vonatnál teljesített szolgálatot.

- Mihály Pál** *Lőrincz* huszár, gazdálkodó, Lövéte. *1892, Lövéte. 1913-ban vonult be tényleges szolgálatra a 9. h. huszárokhoz Szamosújvárra. A mozgósítás tényleges szolgálata alatt érte. 1914-ben az orosz frontra vitték, ahol 1915. július 24-én fogságba esett. 1918-ban jött haza. A székely határ-órségnél is szolgált. A Kcsk. tulajdonosa. – Öccse: Péter a világháború alatt szerzett betegség következtében meghalt. – Nagyapja, Bugja István részt vett az 1848-49-es szabadságharcban.
- Miklós István** gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. * 1898, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. ezredhez Brassóba. 1917-től az orosz harctéren több ütközetben küzdött hősiesen, majd 1918-tól az olasz fronton harcolt. 1918. szeptemberben megsebesült. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk.
- Molnár Lázár** karp. őrmester, igazgató-tanító, Lövéte. *1884, Kézdialmás. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Kézdivásárhelyre. 1914. október 24-től dec. 25-ig az orosz fronton harcolt, majd 1915. május 10-től 1916. szeptember 5-ig a 309 h. gy. e.-nél mint századírnok teljesített szolgálatot.
- Orbán Mihály** gyalogos, gazdálkodó, Lövéte. *1889, Lövéte. 1915-ben vonult be a 22. h. gy. e.-hez Marosvásárhelyre. Innen március 24-én került ki az orosz harctérre, ahol Jara-lovkánál 1915. május 10-én fogságba esett. 1918-ban jött haza. A Kcsk. tulajdonosa. – Bátyja: Lőrincz 1914-ben eltűnt.
- Orbán Sándor** szakaszvezető, ny. hatósági erdőőr, gazdálkodó, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 82. k. gy. e.-hez Szászvárosba. 1915-ben az orosz harctérre vitték, ahol megsebesült, 1916. novembertől az összeomlásig az olasz fronton küzdött hősiesen. Kitüntetései: O2, OB, Kcsk. – Öccse: Ferenc a világháború alatt hősi halált halt.
- Sorbán István** gyalogos, gazdálkodó Lövéte. *1878, Lövéte. 1914-ben vonult be a 24. népf. h. gy. e.-hez. 1914. augusztustól 1915. januárig az orosz harctéren küzdött. Majd 1916-ban a román fronton, míg 1917-től az összeomlásáig az olasz fronton. Kitüntetései: OB, Kcsk. – Sógora: Mag Márton a világháború alatt hősi halált halt.

Tókos Ferenc őrzetető, gazdálkodó, Lövéte. *1890, Lövéte. A háború kitörésekor vonult be a 34. tüzérezredhez Brassóba. 1914. aug.-tól az orosz fronton küzdött, míg 1916-ban a román harctérre vitték. 1917-ben az olasz frontra került, ahol a Piávénál megsebesült. Kitüntetései: Kcsk., Heé. – Apját 1916-ban a betört oláh hordák elhurcolták, s a fogságban meghalt. – Öccse: Lajos 1915-ben az orosz fronton hősi halált halt.

Tókos István F. őrzetető, gazdálkodó, Lövéte. *1894, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 24. h. gy. e.-hez Brassóba. 1914. dec.-ben került ki az orosz harctérre, ahol 1917-ig számos ütközetben hősiesen harcolt, miközben 1915. április 10-én a Stryj folyó mellett megsebesült. 1917-től az összeomlásig az olasz fronton Assignónál küzdött. Ezredének egyik legkiválóbb katonája volt. A székely határőrségnél is teljesített szolgálatot. Kitüntetései: O1, O2 kétszer, OB, Kcsk., Seb. eé., Heé. Édesapját 1916 nyarán a betört oláh hordák elhurcolták, s a fogságban meghalt. – Öccse: Lajos a világháború hősi halottja.

Tókos Péter szakaszvezető, gazdálkodó, Lövéte. *1897, Lövéte. A világháború alatt vonult be a 9. h. huszárezredhez Marosvásárhelyre. 1916-tól 1918 márciusáig az orosz harctéren küzdött, ahol számos ütközetben hősiesen küzdött, majd az olasz frontra vitték, s ott az összeomlásig harcolt. Szolgált a székely határőrségben is. Kitüntetései: O1, O2, OB, Kcsk. – Öccse: Dénes a világháború hősi halottja.

Felhasznált irodalom és források

- Bárdi Nándor: *Impériumváltás Székelyudvarhelyen 1918–1921*. In: Aetas 1993. 3. sz. 76–120.
- Gerendás Lajos: *Homoródszentmárton szenvedései*. Egy székelyföldi falu élete az 1916. évi román megszállás alatt. In: Székelyföld. XII. évf. 2008. Február.
- Fráter Olivér: *Erdélyi magyar helyzetkép 1916-1919-ben*. Bp. 2003.
- Ormos Mária: *Padovától Trianonig 1918–1920*. Kossuth, Bp. 1983.
- Raffay Ernő: *Erdély 1918-19-ben*. Magvető, Bp. 1987
- Raffay Ernő: *Trianon titkai, avagy hogyan bántak el országunkkal*. Bp. 1990.
- Szekeres Lukács Sándor: *A sóvidéki lázadás 1919 tavaszán (1919. márc 29. – április 6.)*. In: Székelyföld. XIII. évf. 2009. Október.
- ***A *Lövétei n.[emes] megye története 1848-tól vezetve*. Római Katolikus Egyházközség Levéltára, Lövéte, leltári szám: 403/121/a 1967. 56–79.
- ***Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. A kápolnásfalusi plébánia iratai. Mihály Lajos plébános hagyatéka. Kérés a Vitézi Rendben való felvétel érdekében. 4. sz. melléklet. 1941. júl. 25.

Összefoglaló

A „nagy háborúról”, amely lényegében a korabeli gyarmat- és érdekeltségrendszer újrafelosztásáért indult, könyvtárnyi szakirodalom áll az érdeklődők rendelkezésére. A négy háborús év eseményeiről a magyar történetírás is letette a maga köteteit a tudomány asztalára. Ezek a művek azonban a nagyvilág, vagy az országos események minél átfogóbb politika-, had- és diplomáciatörténeti ismertetését nyújtják elsősorban, s bennük hiába keressük a mikrorégiók (pl. Kis-Homoród mente) eseményeit. Ezért nagyon fontos, hogy egy-egy vidék vagy település korabeli történései és azok forrásai ismertté váljanak. Az első világháború helyi, lövétei eseményei a római katolikus egyházközség háztörténetében (História Domus) maradtak ránk, természetesen az azt vezető helybéli plébános „szemüvegén” keresztül, vagyis az ő érték- és szempontrendszerének megfelelően. Az újabb, immár a 6. helytörténeti füzetünk ezeket a följegyzéseket – amelyeket Lövéte község egykori plébánosa, Péter János (szül. 1881, Székelydobó – megh. 1954. febr. 17-én Székelyudvarhely) készített – felhasználva íródott meg elsősorban. Ugyanakkor a négy háborús év árnyaltabb bemutatása érdekében nem tekinthettünk el a háborút megelőző évtized és az azt lezáró igazságtalan békerendszer, valamint Lövéte háborús emberveszteségének rövid ismertetésétől sem, ugyanis véleményünk szerint ezek nemcsak szükségszerűen kiegészítik, hanem színesebbé is teszik írásunkat.

Rezumat

Despre „războiul cel mare”, care dealtfel a fost cauzat de unele interese statale și a avut ca scop redivizarea sistemului colonial, s-au scris multe, biblioteci întregi de material de specialitate ar putea sta la îndemâna cititorilor. Asupra evenimentelor petrecute în cei patru ani de război a reflectat îndeajuns și istoriografia maghiară. Însă, aceste publicații se ocupă de evenimente mondiale sau naționale, sunt lucrări generale de istorie politică, diplomatică și în special istorie militară, în care am căuta degeaba evenimentele petrecute în unele microregiuni, ca de exemplu valea Homorodului Mic. De aceea, considerăm că este o necesitate, ca evenimentele și izvoarele documentare să poată fi cunoscute și studiate. Evenimentele petrecute la Lueta în timpul primului război mondial au fost consemnate în *Historia Domus*, „istoria de casă” a bisericii romano-catolice din localitate, desigur, în viziunea preotului paroh de atunci. Recentul, cel de al 6-lea volum al *Caietelor istorice locale* s-a născut în primul rând cu folosirea însemnărilor preotului comunei Lueta, Péter János (n. 1881, Székelydobó – d. 17. 02. 1954, Odorheiu Secuiesc). Pentru a oferi o imagine mai colorată și cunoștințe mai vaste despre cei patru ani de război, am considerat utilă și prezentarea istoriei deceniului ce a precedat acest război, precum și sistemul nedrept al convențiilor de pace, ce au încheiat aceste acte, dar și pierderile omenești ale comunității locale, suferite în acest răstimp.

Summary

There are libraries full of bibliography at the disposal of those interested in the „Great War”, which was started in essence to section out the colonial system and the system of concerns of that period. The Hungarian historiography has contributed to the discipline with its own written volumes about the events of those four years of the war. These writings, however, give us primarily a thorough review of the history of politics, war, and diplomacy of the events in the whole world or in the country, and we search in vain for the events of the micro regions (e.g. the valley of Homorodul Mic). Therefore it is of utmost importance that the events of a certain region or settlement as well as its sources become known, and if there is a possibility, come to light. The local events of the First World War in Lövété (Lueta) village are roughly recorded in the *Historia Domus* (the books of the history of the local Roman Catholic Congregation), naturally through the eyes of the parish priest in charge, meaning that everything was noted down according to his personal point of view and system of values. For that very reason our subsequent, that is our sixth booklet of local history, which deals with the local events of the First World War, was mainly written with the use of the accounting records of the quondam parish priest of Lövété (Lueta) village, János Péter (born in 1881, Székelydobó, died on the 17th of February, 1954, Székelyudvarhely). At the same time, for the sake of a greater subtlety of the presentation of these four years of the Great War, we could not disregard the decade previous to the War, neither the wrongful peace system sealing it, nor a short review of the human loss of Lövété (Lueta) village in the war. This was because we consider that they not only complete our writings necessarily, but they also add a certain colour to it.

Tartalom

Bevezető	3
Lövéte az első világháború küszöbén	5
Az 1913. évi földcsuszamlás	7
A nagy háború első két éve (1914–1916)	11
1916–1918	13
Az impériumváltozás	16
Az első világháború lövétei hősi halottai*	21
A Frontharcos Szövetség lövétei tagjai	30
Felhasznált irodalom és források	41
Összefoglaló	43
Rezumat	44
Summary	45

Nyomdai előkészítés: Pro-Print Könyvkiadó
Felelős vezető: Burus Endre igazgató
Nyomdai munkálatok: Tipographic Rt., Csíkszereda

ISBN 978-973-1879-10-9